

MIGRACIJOS ĮTAKA DARBO RINKAI

Daiva Beržinskienė, Rasa Reizgevičienė, Marius Reizgevičius

Šiaulių universitetas

Architektų g. 1, LT-78366 Šiauliai, Lietuva

El. paštas: daiva.berzinskiene@ktu.lt, rasa.reizgevicienne@gmail.com, mariusreizgevicius@gmail.com

Anotacija

Straipsnyje išanalizuoti ir susisteminti atliktų tyrimų migracijos įtakos ekonomikai ir darbo rinkos rodikliams rezultatai. Įvertintas tarptautinės migracijos mastas Lietuvoje ekonominio augimo laikotarpiu. Išnagrinėti Lietuvos darbo rinkos rodiklių dinamikos pokyčiai 2003–2008 m. ir įvertinti tarptautinės migracijos ir darbo rinkos rodiklių Lietuvoje statistiniai ryšiai. Išanalizuotas ir įvertintas tarptautinės migracijos poveikis darbo rinkai ekonominio augimo laikotarpiu.

Pagrindiniai žodžiai: migracija, emigracija, imigracija, darbo rinka.

Įvadas

Tyrimo problema ir aktualumas. Migracija – demografinis, socialinis, psichologinis reiškinys, turintis didelės reikšmės išsivysčiusiems šalims, kuriose tarptautinis gyventojų judėjimas daro didesnę įtaką šalies demografiniai charakteristikai ir nuo jos priklausomiems ekonominiams rodikliams nei gyventojų gimstamumas ar mirtingumas. Migracijos procesai daugiau mokslininkų dėmesio sulaukė dar XIX a. antroje pusėje. Lietuvoje nuolat buvo kaupiami ir analizuojami demografiniai šalies rodikliai, tačiau, kai Lietuva priklausė TSRS, domėjimasis migracijos reiškiniumi buvo laikomas tabu. Migracijos procesų aktualumas ėmė augti 1990 m. Lietuvai atgavus nepriklausomybę. 2004 m. įstojusi į Europos Sąjungą (ES) Lietuva susidūrė su masinės emigracijos reiškiniumi. Vien 2003–2008 m. gyventojų skaičius dėl neigiamos gryniosios migracijos (deklaruotos) kasmet sumažėdavo daugiau nei 7 tūkst. Vertinant nedeklaruotos emigracijos apimtis, daroma prielaida, kad iš Lietuvos per 6 m. išvyko daugiau nei 200 tūkst. gyventojų. Analizuojant tarptautinės migracijos procesus pagrindinė problema išlieka emigracijos statistikos prieinamumas, nes kaupiama, sisteminama ir analizuojama tik deklaruota emigracija, nors nedeklaruotos emigracijos įtaka šalies ekonomikai ir darbo rinkai dėl didelių apimčių yra reikšminga.

Objektas – tarptautinės migracijos įtaka Lietuvos darbo rinkai.

Tikslas – įvertinti migracijos poveikį Lietuvos dar-

bo rinkos rodikliams.

Uždaviniai:

1. Apibendrinti mokslinę literatūrą tarptautinės migracijos tema, apibūdinant migracijos procesų įtaką darbo rinkai.
2. Ištirti migracijos procesų dinamiką Lietuvoje 2003–2008 m.
3. Išskirti ir įvertinti Lietuvos darbo rinkos rodiklius, kurie analizuojamu laikotarpiu turėjo didžiausią poveikį tarptautinei migracijai Lietuvoje.

Migracijos poveikio tyrimai

Migracijos procesai pasaulyje pradėti analizuoti prieš du šimtmečius, daugiau dėmesio skiriant migracijos priežasčių tyrimams. Migracijos priežasčių tyrimas yra tik viena migracijos procesų analizės kryptis. Kita migracijos procesų tyrimų kryptis – migracijos pasekmių analizė ir vertinimas. Greenwood (1975) akcentuoja daugiau nei šimtmetį trunkantį migracijos priežasčių tyrimų populiarumą, fundamentalių ir empirinių migracijos pasekmes matuojančių tyrimų trūkumą.

Migracijos procesą ir pasekmes tyrė Dustmann, Fabbri, Preston, Wadsworth (2006), Mazzolari, Nemark (2009), Pocius, Okunevičiūtė-Neverauskienė (2004, 2005, 2007), Sipavičienė, Gaidys, Dobrynina, (2006, 2007, 2009) Gruževskis (2006), Karpavičius (2007). Kadangi su neigiama migracija susiduria gerokai mažiau šalių, užsienio tyrėjai analizuoja imigracijos reiškinio poveikį ekonomikai ir darbo rinkos rodikliams.

Legalios migracijos mastai tapo grėsmingi Lietuvai įstojus į ES, todėl migracijos proceso pasekmių tyrimai daugiau Lietuvos mokslininkų dėmesio sulaukė tik prieš keletą metų, pradėjus vertinti emigracijos poveikį. Pagrindiniu empirinių tyrimų trūkumu galima įvardyti dažną statistinių metodų naudojimą, nesiūlant naujų migracijos įtakos ekonomikai ir darbo rinkai tyrimo metodikų.

Gruževskis (2006) savo darbuose išskyrė teigiamą

ir neigiamą migracijos poveikį darbo rinkai. Didžiausią neigiamą poveikį darbo rinkai turi kvalifikuotos darbo jėgos mažėjimas. Kaip teigiamas pasekmes autorius įvardijo nedarbo mažėjimą, vidutinio darbo užmokesčio ir gyventojų užimtumo lankstumo augimą. Pasak tyrėjo, migracija – veiksminga darbo jėgos panaudojimo, siekiant padidinti efektyvumą, forma. Tam tikras kvalifikuotos darbo jėgos trūkumas yra vertinamas kaip teigiamas veiksnys, skatinantis darbdavius efektyviau naudoti darbo jėgą, didinti darbo našumą ir produktyvumą.

Migracijos poveikio ekonomikai tyrimus galima atlikti remiantis Okuno dėsnium, kuris rodo empirinį nedarbo lygio ir bendrojo vidaus produkto (BVP) ryšį (Moffatt, 2002). Remiantis tokia metodika, migracijos nuostolius tyrė Pocius ir kt. (2005). Tyrimo rezultatai atskleidė neigiamą emigracijos įtaką dirbančiųjų skaičiui ir BVP.

Iš lietuvių autorių tyrimų išsiskiria Karpavičiaus (2007), kuris taiko migracijos poveikio ekonomikai įvertinimo modelį. Poveikio vertinimo metodas sukurtas remiantis dinaminiu bendrosios pusiausvyros modeliu. Tačiau pasiūlytas metodas turi trūkumą: jis tinkamas apskaičiuoti migracijos ekonominį poveikį esant stabilaus ekonomikos augimo ciklui. Pasak Karpavičiaus (2007), trumpuoju laikotarpiu emigracijos poveikis yra didžiausias, o vidutiniu laikotarpiu mažėja. Trumpuoju laikotarpiu dėl emigracijos nesukuriamas 1 proc. BVP, o vidutiniu – 7proc., tačiau BVP, tenkantis vienam gyventojui, auga. Dėl emigracijos visuomenės gerovė didėja trumpuoju ir vidutiniu laikotarpiu. Kadangi naudojant dinaminį bendrosios pusiausvyros modelį buvo atsiribota nuo galimo per pastaruosius dešimtmečius iš Lietuvos išvykusių ekonominių emigrantų sugrįžimo, sulaukus pensinio amžiaus, nebuvo įvertinta ilgalaikė migracijos poveikio perspektyva.

Pasak Dustmann, Fabbri, Preston, Wadsworth (2006) ir kitų autorių, analizavusių kito migracijos aspekto – imigracijos įtaką darbo rinkai – Didžiosios Britanijos atveju buvo pastebėta, kad neigiami imigracijos poveikio aspektai, tokie kaip darbo užmokesčio mažėjimas, dažnai yra hiperbolizuojami. Pasak tyrėjų, ekonominė migracija pasižymi jaunesniojo amžiaus nei tikslo šalies gyventojų amžiaus vidurkis bei išsilavinusios darbo jėgos judėjimu, gana efektyviai gebančiu patenkinti darbo jėgos poreikį. Įtaką darbo užmokesčio mažėjimui turi nekvalifikuotos darbo jėgos imigracija, tačiau šiai grupei priskiriamų imigrantų dalis yra gana maža. Imigracija, nepaisant atvykstančios darbo jėgos, nedidina nedarbo lygio, priešingai, jį mažina, kadangi imigrantų motyvacija dirbti yra daug stipresnė nei tikslo šalies gyventojų, gimusių toje šalyje.

Mazzolari, Numark (2009) imigracijos įtaką darbo rinkai tyrė vadovaudamiesi požiūriu, kad imigracija –

tai ne tik gyventojų ir darbo jėgos skaičiaus pokytis, bet ir papildomas vartojimas. Tyrėjai, analizuodami imigraciją JAV pavyzdžiu, padarė išvadą, kad didėjantis imigrantų skaičius veikia užimtumo didėjimą ir mažmeninės prekybos sektoriaus augimą, tačiau daro poveikį darbo užmokesčio mažėjimui.

Analizuojant migracijos pasekmes ir remiantis moksliskai įrodyta makroekonominių rodiklių priklausomybe, svarbu įvertinti ir pagrįsti analizuojamų rodiklių statistinius ryšius. Įvertinus tai, kad šalių ekonomika dinamiška, todėl jos dalyvių elgsena gali būti neracionali ir nesutampanti su ekonominėmis teorijomis. Kaip pavyzdį galima pateikti nedarbo ir defliacijos tiesioginę priklausomybę, kurią iš dalies paneigė Bree ir kt. (2007). JAV nedarbo ir infliacijos pokyčių pavyzdžiu tyrėjai paneigė defliacijos ir nedarbo lygio priklausomybę, savo išvadą argumentuodami darbo rinkos institucijų efektyvia veikla ir tinkamų nedarbo mažinimo priemonių naudojimu.

Apibendrinant lietuvių ir užsienio autorių migracijos poveikio ekonomikai ir darbo rinkai tyrimus galima teigti, kad šios krypties tyrimų aktyviau imtasi tik prieš keletą metų. Lietuvos tyrėjai daugiau dėmesio skyrė emigracijos poveikiui Lietuvos ekonomikai. Empiriniai migracijos pasekmių tyrimai parodė, kad šis demografinis procesas lemia BVP nuostolius, tačiau skatina ekonomikos augimą. Tarptautinė migracija daro įtaką darbo jėgos apimtims, nedarbo lygiui ir darbo užmokesčiui. Lietuvos tyrėjai migracijos pasekmes vertina remdamiesi Okuno dėsnium, t. y. bendrosios pusiausvyros dinaminiu modeliu. Lyginant lietuvių ir užsienio autorių nustatytą migracijos poveikį darbo rinkai, galima daryti išvadą, kad migracija skirtingose šalyse, t. y. skirtingomis ekonominėmis, socialinėmis, kultūrinėmis sąlygomis kai kuriuos darbo rinkos rodiklius gali veikti skirtingai.

Tyrimo metodika

Straipsnio conceptualioji dalis sudaryta remiantis ekonominės ir socialinės tematikos monografijomis, vadovėliais, naujausiais moksliniais straipsniais ir konferencijų pranešimų medžiaga. Šioje dalyje pateikiamas lietuvių (Pocius, Okunevičiūtė-Neverauskienė, Gruževskis, Karpavičius) ir užsienio (Dustmann, Fabbri, Preston, Wadsworth, Mazzolari, Numark, Moffat) autorių požiūris į migracijos procesus ir jų poveikį darbo rinkai. Mokslinės literatūros šaltinių analizė atlikta remiantis parafravavimo, interpretavimo, abstrahavimo, indukcijos ir dedukcijos metodais. Dedukcijos metodu kai nuo visumos einama prie atskirų teiginių, apibūdinamos pagrindinės tyrimo objektų sąvokos. Remiantis indukcijos metodu pateikiamos išvados ir apibendrinimai. Analitinėje straipsnio dalyje analizuojami tyrimo rezultatai įvertinus tarptautinės migracijos Lietuvoje pokyčius retrospektyvos požiūriu, išskiriant pagrindinius juos lemiančius veiksnius.

Straipsnyje pateikiamas migracijos poveikio darbo rinkai vertinimas remiantis tiesine koreliacinės-regresinės analize. Tarptautinės migracijos ir darbo rinkos rodiklių statistinės priklausomybės analizė atlikta remiantis Lietuvos statistikos departamento ir „EUROSTAT“ statistine informacija. Siekiant išskirti pagrindinius veiksnius, turėjusius įtakos migracijos rodiklių kitimui ir tų veiksnių įtakos kiekybiniam išmatavimui, naudojama faktorinė analizė. Rodiklių faktorinė analizė padėjo išplėsti struktūrinį tyrimą ir leido įvertinti kiekvieno veiksnio įtaką bendriems rezultatams. Analizės duomenys apibendrinami naudojant abstrahavimo, konkretizavimo metodus. Statistinė informacija pateikta grafiškai.

Tarptautinė migracija Lietuvoje 2003–2008 m.

Tarptautinę migraciją Lietuvoje paskatino narystė ES, atvėrusi mūsų šalies gyventojams naujas darbo rinkas, padidinusi laisvo asmenų judėjimo galimybes ES šalyse. Panašios sąlygos darbo jėgos judėjimui ES teritorijoje susidarė ir kitose 9 valstybėse, kurios 2004 m. tapo ES narėmis kartu su Lietuva. 2003–2008 m. tik trijose šalyse (Latvijoje, Lenkijoje ir Lietuvoje) buvo užfiksuota daugiau išvykstančių nei atvykstančių gyventojų. Lietuva pagal neigiamą migracijos saldo 1 000 gyventojų lyderiauja ne tik tarp naujųjų ES narių, bet ir tarp visų ES valstybių. Neigiamas Lietuvos

migracijos saldo 1 000 gyventojų kasmet buvo vidutiniškai 3 kartus didesnis nei Latvijos ir beveik 6 kartus didesnis nei analogiškas Lenkijos rodiklis. Lietuva yra ne tik viena iš mažiausių gyventojų skaičių turinčių ES valstybių, bet ir pasižymi sparčiausiai dėl emigracijos mažėjančiu gyventojų skaičiumi.

2003–2008 m. iš Lietuvos išvyko apie 181 tūkst. gyventojų, o atvyko tik 42721 asmuo. 2003–2008 m. Lietuvoje kasmet buvo daugiau išvykstančiųjų iš šalies nei grįžtančiųjų, t. y. visą analizuojamą laikotarpį migracijos saldo išliko neigiamas (lyginant deklaruotos migracijos duomenis). Kasmet Lietuvos gyventojų skaičius dėl migracijos sumažėdavo daugiau nei 7 000 žmonių. Didžiausias neigiamas migracijos saldo buvo fiksuotas 2008 m. (-2474), mažiausias – 2006 m. (-4857). Emigrantų skaičiaus augimo tendencija išliko ir 2009 m., pakitus ekonominei aplinkai Lietuvoje. Būtent šiais metais nustojo augti imigruojančiųjų į Lietuvą skaičius.

Bendras emigrantų skaičius sparčiausiai augo 2004–2005 m., atitinkamai – 42,8 proc. ir 48,1 proc. Nuo 2006 m. kasmetinės bendros emigracijos (deklaruotos ir nedeklaruotos) apimtys mažėjo. Tam didžiausios įtakos turėjo nedeklaruotos emigracijos mažėjimas nuo 2006 m., kadangi deklaruota emigracija beveik visą analizuojamą laikotarpį augo (žr. 1 lent.).

1 lentelė

Tarptautinė migracija Lietuvoje 2003–2009 m.

Metai	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.
Emigrantai, deklaruotą išvykimą, sk.	11032	15165	15571	12602	13853	17015	21970
Grandininis pokytis, sk.	–	4133	406	-2969	1251	3169	4955
Grandininis pokytis, proc.	–	37,5	2,7	-19,1	9,9	22,8	29,1
Emigrantai, nedeklaruotą išvykimo, sk.	11700	17300	32500	15200	12700	6700	–
Grandininis pokytis, sk.	–	5600	15200	-17300	-2500	-6000	–
Grandininis pokytis, proc.	–	47,9	87,9	-53,2	-16,4	-47,2	–
Emigrantai (iš viso), sk.	22732	32465	48071	27802	26553	23715	–
Grandininis pokytis, sk.	–	9733	15606	-20269	-1249	-2838	–
Grandininis pokytis, proc.	–	42,8	48,1	-42,2	-4,5	-10,7	–
Imigrantų sk.	4728	5553	6789	7745	8609	9297	6487
Grandininis pokytis, sk.	–	825	1236	956	864	693	-2810
Grandininis pokytis, proc.	–	17,5	22,3	14,1	11,2	8	-30,2
Migracijos saldo, deklaruotos migracijos, sk.	-6304	-9612	-8782	-4857	-5244	-7718	-15483
Grandininis pokytis, sk.	–	-3308	830	3925	-387	-2474	-7765
Grandininis pokytis, proc.	–	52,5	-8,6	-44,7	8	47,2	-100,6

Šaltinis: sudaryta straipsnio autorių, remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis.

Daugiau nei pusę (53 proc.) emigravusiųjų iš Lietuvos 2003–2008 m. sudarė nedeklaravusieji savo išvykimo. Iš pateiktų statistinių duomenų (žr. 1 lent.) matyti, kad iki narystės ES ir keletą pirmųjų narystės joje metų sparčiai augo nedeklaruotos emigracijos skaičius. Lyginant 2005 ir 2004 m. nedeklaruotos

emigracijos santykinis pokytis buvo didžiausias per visą analizuojamą laikotarpį – net 87,9 proc. Nedeklaruotos emigracijos augimas iki 2005 m. leidžia daryti prielaidą, kad atsivėrusios naujos tarptautinės darbo rinkos, laisvo judėjimo ES teritorijoje galimybės skatino išvykti „bandančiuosius“, „ieškančiuosius“ ir tvir-

tai neapsisprendusiuosius. Nedeklaruotos emigracijos statistika rodo, kad iki 2005 m. vyko „žvalgomoji“, „bandomoji“ trumpalaikė emigracija. Nuo 2006 m. emigrantų, nedeklaravusių savo išvykimo, skaičius kasmet mažėjo. Visą analizuojamą laikotarpį, išskyrus 2006 m., augo emigrantų, deklaruavusių savo išvykimą, skaičius. Didžiausi augimo tempai užfiksuoti stojimo į ES metais ir 2008 m., atitinkamai – 37,5 ir 22,8 proc. Deklaruotos ir nedeklaruotos emigracijos santykio pokyčius galima paaiškinti keletu veiksnių. Pirma, augančiam deklaruotos emigracijos skaičiui įtakos turėjo socialinio tinklo formavimasis. Išvykstantieji buvo labiau užtikrinti dėl įsidarbinimo užsienio šalyse galimybių, todėl buvo linkę deklaruoti savo apsisprendimą išvykti. Antra, auganti deklaruojančiųjų ir mažėjanti nedeklaruojančiųjų savo išvykimo dalis yra susijusi su ekonomikos situacijos pokyčiais tikslo šalyse. Ekonomikos sunkmetis, prasidėjęs 2008 m., paskatino į užsienį vykti tuos, kurie yra labiau užtikrinti dėl darbo ir gyvenimo sąlygų tikslo šalyje. Nedek-

laruotos emigracijos mažėjimui įtakos taip pat turėjo atsiradusi legalaus išvykimo ir įsidarbinimo tikslo šalyse galimybė, Lietuvai tapus ES nare. Teisiniai susitarimai tarp Lietuvos ir tikslo šalių atleido emigrantus nuo dvigubo darbo pajamų apmokestinimo.

Apibendrinant tarptautinės migracijos Lietuvoje rodiklių dinamiką, analizuojamu laikotarpiu galima išskirti 2006 m. Pastaraisiais metais užfiksuotas mažiausias deklaruavusiųjų savo išvykimą emigrantų skaičius (12602) ir vienintelis deklaruotos emigracijos sumažėjimas per visą laikotarpį (-19,1 proc.). Nuo 2006 m. pradėjo mažėti ir kasmet mažėjo emigrantų, nedeklaravusių savo išvykimo, ir bendras emigruojančiųjų iš Lietuvos skaičius. 2006 m. neigiamo migracijos saldo rodiklis buvo mažiausias per visą analizuojamą laikotarpį. Minėti rodiklių pokyčiai leidžia daryti išvadą, kad iki 2006 m. Lietuvai buvo būdinga trumpalaikė „žvalgomoji“, „bandomoji“ migracija neprarandant sąsajų su gimtąja šalimi, neplanuojant ilgalaikio gyvenamosios vietos pokyčio.

2 lentelė

Emigrantų pasiskirstymas pagal tikslo šalis 2003–2009 m., proc.

Šalis \ Metai	2003 m.	2004 m.	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	Rangas
Airija	3	7	13	10	12	12	13	2
Ispanija	4	5	5	6	6	5	6	5
JAV	21	20	13	14	11	10	8	3
Didžioji Britanija	9	23	27	26	26	26	26	1
Vokietija	11	11	9	9	9	8	6	4
Kitos šalys	53	34	32	35	36	38	41	
Emigrantai, deklaruavę išvykimą	100	100	100	100	100	100	100	

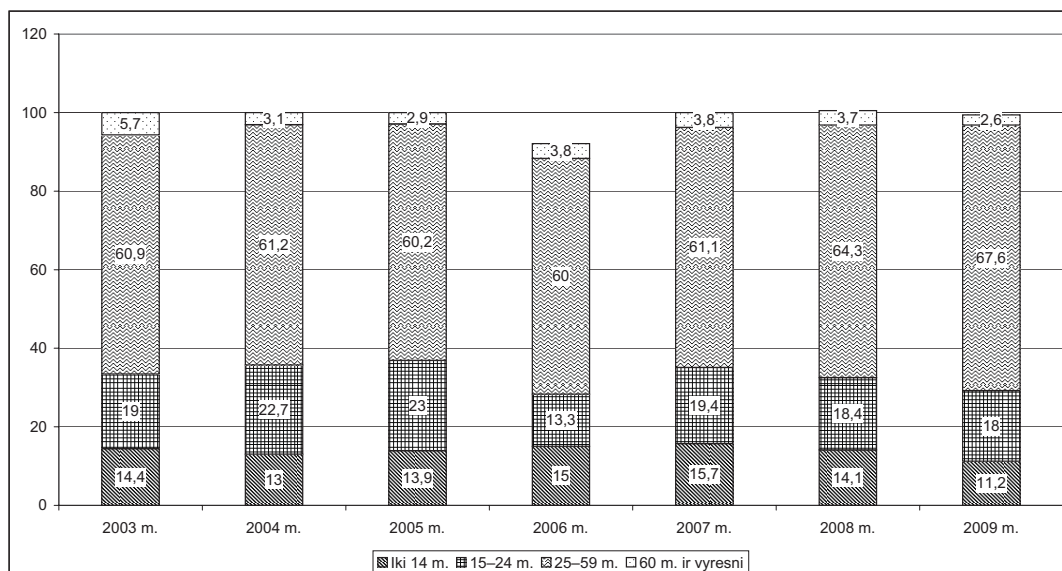
Šaltinis: sudaryta straipsnio autorių, remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis.

Iki Lietuvos narystės ES pradžios daugiau nei penktadalį (21 proc.) emigrantų sudarė išvykusieji į JAV. Antroje vietoje populiariausia pagal emigrantų pasirinkimą buvo Vokietija. Šią šalį 2003 m. pasirinko tiek daugiau nei dešimtadalis (11 proc.) išvykusiųjų. Truputį mažiau nei dešimtadalis (9 proc.) išvyko į Didžiąją Britaniją. Lietuvai tapus ES nare ir prasidėjus laisvam asmenų judėjimui ES ribose, pagrindinėmis tikslo šalimis ir toliau išliko 2 lentelėje išvardytos valstybės, tačiau jų išsidėstymas pagal emigravusiųjų skaičių kito. Nuo 2004 m. lydere pagal imigruojančių lietuvių skaičių tapo Didžioji Britanija, kuri savo pozicijos neprarado iki pat analizuojamo laikotarpio pabaigos, kasmet vidutiniškai sulaukdavusi ketvirtadalio (25,6 proc.) Lietuvos emigrantų. Nuo 2004 m. pradėjo didėti emigruojančiųjų į Airiją dalis. Kasmet šią šalį vidutiniškai pasirinkdavo apie dešimtadalis emigrantų.

Apibendrinant emigrantų pasiskirstymą pagal tikslo šalis, galima daryti išvadą, kad iki Lietuvos narystės ES dominavusi tarp emigrantų JAV, nuo 2004 m.

savo poziciją užleido ES šalims, į kurias nuo 2005 m. kasmet išvyksta daugiau nei pusė emigrantų.

Pasak Karalevičienės ir Matuzevičiūtės (2009), tyrusių ekonomines migracijos priežastis, 2001–2002 m. migracijai buvo būdinga didesnė emigruojančiųjų vyrų dalis, lyginant su moterimis. Tik nuo 2003 m. pradėjo didėti emigruojančių moterų dalis. Remiantis Lietuvos statistikos departamento informacija, galima teigti, kad emigruojančios moterys (18 m. ir vyresnės) vidutiniškai sudaro apie 51,8 proc. Nustatčius, kad emigruojančių moterų santykinai yra daugiau nei vyrų ir beveik pusę emigrančių sudaro ištekęsios moterys, galima daryti išvadą, kad migracija iš trumpalaikės „žvalgomosios“ virsta ilgalaikė, kadangi vyksta šeimų susijungimo procesas. Nuo 2008 m. emigruojančių moterų dalis mažėja – tai rodo naujo „žvalgomosios“ emigracijos etapo pradžią, kai į tikslo šalį ekonominiais tikslais išvyksta vienas šeimos narių, dažniausia – vyras. Emigrantų pasiskirstymas pagal amžių analizuojamu laikotarpiu pateiktas 1 paveiksle.

1 pav. Emigrantų pasiskirstymas pagal amžių

Remiantis 1 paveiksle pateiktais duomenimis galima teigti, kad daugiausia emigrantų sudaro darbingo amžiaus žmonės (vidutiniškai – apie 75,9 proc.). Šios emigrantų amžiaus grupės (20–59 m.) lyginamasis svoris analizuojamu laikotarpiu turėjo tendenciją mažėti iki 2007 m., nors šiai amžiaus grupei priklausančių emigrantų skaičius kasmet vidutiniškai augo po 12,1 proc., išskyrus 2006 m. Vidutiniškai apie penktadalį išvykstančiųjų iš Lietuvos sudaro vaikai ir jaunimas iki 19 m. Šios amžiaus grupės dalis bendrame emigrantų skaičiuje turėjo tendenciją kasmet vidutiniškai didėti po 10,2 proc. kasmet, išskyrus 2004 m. ir 2008 m., kuriais minėtai amžiaus grupei priklausančių emigrantų lyginamasis svoris sudarė mažiau nei penktadalį visų išvykusiųjų. Augantis emigruojančių vaikų ir mokyklinio amžiaus jaunimo skaičius yra dar vienas vykstančio šeimų susijungimo reiškinio patvirtinimas. Mažiausią iš Lietuvos išvykstančiųjų dalį sudaro solidaus amžiaus žmonės – vidutiniškai apie 3,7 proc. kasmet. Pensinio amžiaus gyventojų emigracijos rodikliai leidžia daryti prielaidą apie tarptautinei emigracijai iš Lietuvos būdingą šeimų susijungimo procesą pasireiškiantį ryšių su Lietuva nutrūkimu ir rodantį emigraciją su tikslu ne „dirbti“, o „gyventi“ tikslo šalyje, kai į tikslo šalis pas vaikus išvyksta tėvai. Tėvai – paskutinė grandis, jungianti emigrantą su Lietuva. Darant prielaidą, kad vienam 25–59 m. emigrantui tenka vienas solidaus amžiaus emigrantas, galima daryti prielaidą, jog kasmet savo ateitį su tikslo šalimi apsisprendžia susieti vidutiniškai apie 5 proc. emigrantų, priklausančių 25–59 m. amžiaus grupei. Tai besiformuojančios ilgalaikės migracijos bruožas. Kadangi pensinio amžiaus gyventojui, deklaruojančiam išvykimą iš Lietuvos, sustabdomas pensijos mokėjimas, išvykstančių solidaus amžiaus gyventojų dalis turėtų būti didesnė nei pateikia oficiali statistika.

Solidaus amžiaus emigrantų ir vaikų dalies suma-

žėjimas 2004 ir 2008 m. yra dar vienas požymis, rodantis, kad minėtam laikotarpiui būdinga „naujų emigrantų“, arba „žvalgomosios“ migracijos banga, kai sparčiausiai augo gyventojų, priskiriamų aktyviajai darbo jėgos grupei ir jaunimui, dalis. Tais pačiais metais mažėjo iš Lietuvos išsivežamų vaikų dalis. Nuo 2005 m. emigruojančių vaikų skaičius augo. Didžiausia pasiekta dalis buvo 2006–2007 m. – atitinkamai 15 ir 15,7 proc. Tai rodo, kad šiuo laikotarpiu vyko šeimų susijungimo procesas. 2004 m. 25–59 m. emigrantų padaugėjo 38 proc., kadangi augo bendras deklaravusiųjų išvykimą skaičius, o lyginamasis svoris padidėjo tik 0,3 proc. 2008 m. augimas buvo šiek tiek lėtesnis nei 2004 m., tačiau dalis bendrame emigrantų, deklaravusių išvykimą, augo 3,2 proc. Tai rodo, kad 2008 m. prasidėjo naujas ekonominės emigracijos etapas.

Remiantis Lietuvos statistikos departamento pateikiama informacija, galima teigti, kad emigracijai iš Lietuvos analizuojamu laikotarpiu būdingas „protų nutekėjimo“ procesas, kadangi daugiausia emigrantų sudaro skirtingos kvalifikacijos darbo jėga. Daugumą sudaro kvalifikuoti (žemiausios kvalifikacijos) darbininkai – vidutiniškai po 41 proc. kasmet. Antra pagal lyginamąjį svorį bendrame emigrantų skaičiuje yra aukštos kvalifikacijos emigrantų dalis, kuri kasmet vidutiniškai sudaro apie 28,5 proc. Apie 19,2 proc. emigrantų sudaro žemesnės kvalifikacijos darbuotojai. Mažiausią dalį (vidutiniškai – 11,1 proc.) emigruojančiųjų sudaro nekvalifikuota darbo jėga. Maža nekvalifikuotų emigrantų dalis rodo, kad atsivėrusios naujų darbo rinkų galimybės gana menkai padėjo sumažinti valstybei tenkančią nekvalifikuotų darbingo amžiaus gyventojų socialinę ir ekonominę naštą.

Toks emigrantų pasiskirstymas pagal kvalifikaciją, ypač pasireiškiant anksčiau minėtai ilgalaikės emigracijos tendencijai, leidžia daryti išvadą, kad Lietuva ne-

grįžtamai praranda investicijas į profesinį, aukštesnįjį ir aukštąjį išsilavinimą, taip pat ekonominį, inovacinį ir mokslinį potencialą, nes daugiausia išvykstančiųjų sudaro gyventojai, valstybės ruošti „kurti“ socialinę, ekonominę gerovę Lietuvoje. Emigrantų pasiskirstymas pagal amžių, kvalifikaciją, apie šeimų susijungimo procesą signalizuojanti vaikų, jaunimo ir pensinio amžiaus žmonių emigracija rodo augančią grėsmę Lietuvos socialinei sistemai (ypač pensijų), demografiniai situacijai, viešųjų finansų sistemai, kadangi iš Lietuvos daugiausia išvyksta darbingo amžiaus, kvalifikuoti žmonės. Kitaip tariant, iš Lietuvos išvyksta darbo jėga, o šeimos susijungimo proceso požymiai rodo, kad dalis darbo jėgos prarandama negrįžtamai.

Analizuojamu laikotarpiu Lietuvoje nuolat augo imigrantų skaičius. Didžiausias bendro imigrantų skaičiaus pokytis užfiksuotas 2005 m., kai atvykusiųjų į Lietuvą padaugėjo daugiau nei penktadaliu (22,3 proc.). Nuo 2005 iki 2008 m. absoliutus imigrantų skaičius didėjo, tačiau augimas kasmet lėtėjo. Analizuojant imigrantų pasiskirstymą pagal lytį, galima teigti, kad daugiau kaip pusę atvykstančiųjų (vidutiniškai apie 56,1 proc. kasmet) sudaro vyrai. Dauguma atvykstančiųjų į Lietuvą vyrų nei moterų buvo visą analizuojamą laikotarpį. Vyrų imigrantų skaičius augo greičiau nei bendras ir atvykstančiųjų į Lietuvą moterų skaičius. Vidutiniškai kasmet imigrantų vyrų skaičius didėjo 16,4 proc., o moterų – tik 12,4 proc. Imigrantės moterys kasmet sudarė vidutiniškai mažiau nei pusę (44,1 proc.) imigruojančiųjų.

Apibendrinant imigrantų Lietuvoje dinamikos rodiklius 2003–2008 m. ir jų pasiskirstymą pagal lytį, daroma prielaida, kad vyraujanti didesnė imigrantų vyrų dalis rodo grįžtamąją migraciją į Lietuvą per vykstantį šeimų susijungimo procesą.

Imigruojančių lietuvių skaičius nuo 2003 iki 2008 m. vidutiniškai augo po 25,8 proc., tačiau augimas kasmet lėtėjo. 2003–2008 m. daugiausia imigrantų sudarė lietuviai – vidutiniškai apie 61,5 proc. Iki 2007 m. imigruojančių lietuvių dalis augo. Tik 2008 m. imigrantų dalis mažėjo ir augo užsienio pilietybę turinčių imigrantų dalis. Vertinant imigrantų,

turinčių užsienio šalių pilietybę, dinaminis pokyčius galima teigti, kad, Lietuvai tapus ES nare, užsieniečių, imigruojančių į Lietuvą, skaičius mažėjo. Tam įtakos turėjo instituciniai, teisiniai apribojimai, griežta Lietuvos imigracinė politika. Nuo 2006 m. Lietuvai tapus Šengeno zonos nare užsieniečių imigracija ėmė augti. Nepaisant augančio imigruojančių užsienio piliečių skaičiaus dėl spartesnės lietuvių imigracijos užsienio šalies pilietybę turinčių imigrantų santykinė dalis (trečdalis imigrantų) 2006–2008 m. išliko gana pastovi. 2008 m., nepaisant ekonominio sunkmečio, imigruojančių užsienio šalies piliečių skaičiaus augimas (20 proc.) buvo didžiausias per visą analizuojamą laikotarpį.

Apibendrinant imigrantų Lietuvoje pasiskirstymą pagal pilietybę, galima teigti, kad analizuojamu laikotarpiu imigracijos procesams Lietuvoje buvo būdingas lietuvių emigrantų grįžimas iš tikslo šalių. Užsienio šalių pilietybę turinčių imigrantų skaičiaus augimas ekonomikos sunkmečiu laikotarpiu rodo, kad Lietuva kaip ES valstybė, nepaisant ekonomikos nuosmukio, yra patraukli imigrantams. Lietuvai liberalizavus imigracinę politiką tektų spręsti ne tik augančios lietuvių emigracijos, bet ir užsieniečių imigracijos problemas.

2005–2008 m. daugiausia atvykstančių į Lietuvą sudarė 25–59 m. amžiaus grupei priklausantys imigrantai. Ši dalis kasmet sudarė daugiau nei pusę imigruojančių – vidutiniškai apie 64,5 proc. kasmet. Tai vienintelė amžiaus grupė, kurios absoliutus dydis ir užimama dalis kasmet augo. Atsižvelgiant, kad daugiau kaip pusę imigrantų sudaro lietuviai, vertinant imigrantų, priskiriamų 25–59 m. amžiaus grupei, kitimo tendencijas, galima teigti, kad ši grupė turi stipriausias sąsajas su Lietuva. Tokio amžiaus žmonės su gimtąja šalimi sieja šeimos ryšiai (vaikai, sutuoktinis, tėvai), užgyventas iki emigracijos turtas Lietuvoje. Šios amžiaus grupės imigrantų augimas taip pat rodo vykstantį šeimų susijungimo procesą. Ši amžiaus grupė priskiriama ekonomiškai aktyviai, „maitinančiai“ visuomenės daliai.

3 lentelė

Imigrantų pasiskirstymas pagal amžių 2005–2008 m.

Amžiaus grupės	Metai	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	Δ
	0–14 m.	697	877	–	–	787
Grandininis pokytis, sk.		–	180	–	–	–
Grandininis pokytis, proc.		–	25,8	–	–	–
Lyginamasis svoris, proc		10	11	–	–	10,5
	15–24 m.	1563	1669	1603	1634	1617
Grandininis pokytis, sk.		–	106	-66	31	24
Grandininis pokytis, proc.		–	6,8	-4	2	1,6

Lyginamasis svoris, proc.	23	21,5	18,6	17,6	20,2
25–59 m.	4172	4849	5648	6334	5251
Grandininis pokytis, sk.	–	677	799	686	721
Grandininis pokytis, proc.	–	16,2	16,5	12,1	14,9
Lyginamasis svoris, proc.	61,5	62,6	65,6	68,1	64,5
60 m. ir vyresni	357	350	405	369	370
Grandininis pokytis, sk.	–	-7	55	-36	4
Grandininis pokytis, proc.	–	-2	15,7	-8,9	1,6
Lyginamasis svoris, proc.	5,3	4,5	4,7	4	4,6

Šaltinis: sudaryta straipsnio autorių, remiantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės duomenimis.

15–24 m. jaunimas – antra pagal dydį imigrantų dalis. Šios grupės emigrantų absoliutus dydis ir santykinė jo dalis nuo 2006 m. mažėjo. 2005–2008 m. mažiausią imigrantų dalį sudarė 60 m. ir vyresnio amžiaus asmenys – vidutiniškai apie 4,6 proc. kasmet. Šios amžiaus grupės imigrantų skaičiaus augimas yra mažiausiai pageidaujamas, kadangi solidaus amžiaus gyventojų skaičiaus augimas reiškia „pravalgančios“ visuomenės dalies augimą ir socialinės apsaugos sistemos apkrovos didėjimą.

Apibendrinant imigrantų pasiskirstymą pagal amžių, galima teigti, kad didžiausią ir kasmet augančią imigrantų dalį sudaro ekonomiškai aktyvaus amžiaus asmenys. Galima daryti prielaidą, kad ekonominio augimo laikotarpiu Lietuva susigrąžino darbo jėgą. Mažėjanti jaunimo dalis bendrame imigrantų skaičiuje yra neigiamas reiškinys ateityje, tik paspartinsiantis vykstantį Lietuvos gyventojų senėjimo procesą.

Didžiausia imigrantų dalis kasmet į Lietuvą atvyksta iš Didžiosios Britanijos (apie 15,3 proc.). Daugiau nei tris su puse karto imigruojančių iš Didžiosios Britanijos padaugėjo 2004 m. Tam įtakos turėjo institucinių kliūčių, ribojusių ekonominę migraciją iš Lietuvos į Didžiąją Britaniją išnykimas. Iki Lietuvos narystės ES laikotarpiu nelegaliai į Didžiąją Britaniją išvykę lietuviai, išnykus teisiniams imigracijos į Didžiąją Britaniją apribojimams ir deportacijos grėsmei, pasinaudojo galimybe grįžti į Lietuvą. Toks ryškus imigrantų skaičiaus pokytis rodo, kad, panaikinus kliūtis ekonominei migracijai, šis procesas sėkmingai gali būti skatinamas.

Analizuojamu laikotarpiu kasmet augo tarp atvykstančių iš lietuvių emigrantų populiarios tikslo šalies – Airijos – skaičius. Iš Airijos į Lietuvą atvykstantieji kasmet sudarė apie 6,9 proc. bendro imigrantų skaičiaus. Lyginant imigrantų iš Didžiosios Britanijos ir Airijos dalį su emigruojančių į šias šalis santykinio svoriu bendrame emigrantų skaičiuje pastebėta, kad iš Lietuvos išvykstančiųjų į minėtas tikslo šalis dalis yra didesnė nei iš šių šalių atvykstančiųjų. Iš Didžiosios Britanijos atvykstantieji sudarė apie septintadalį imigrantų, o emigruojantieji į Didžiąją Britaniją – apie

ketvirtadalį išvykstančiųjų iš Lietuvos. Analizuojamu laikotarpiu imigravę į Lietuvą iš Airijos kasmet sudarė apie 6,9 proc. visų imigrantų, o išvykstantieji iš Lietuvos į šią tikslo šalį – beveik dešimtadalį (9,5 proc.) visų emigravusiųjų. Analizuojamu laikotarpiu labiausiai sumažėjo imigrantų iš Vokietijos dalis. Lyginant 2004 ir 2008 m., imigrantų, prieš tai gyvenusių Vokietijoje, dalis bendrame imigrantų skaičiuje sumažėjo beveik perpus – nuo 11,3 iki 6,1 proc. Kaip ir kitose tarp lietuvių emigrantų populiariose tikslo šalyse, taip ir Vokietijos atveju, imigruojančiųjų iš šios tikslo šalies skaičius sparčiausiai augo pirmaisiais Lietuvos narystės ES metais. Sąlyginai nedidelė ir gana pastovi, sudaranti apie 3,4 proc. analizuojamu laikotarpiu, buvo imigruojančių asmenų iš Ispanijos dalis.

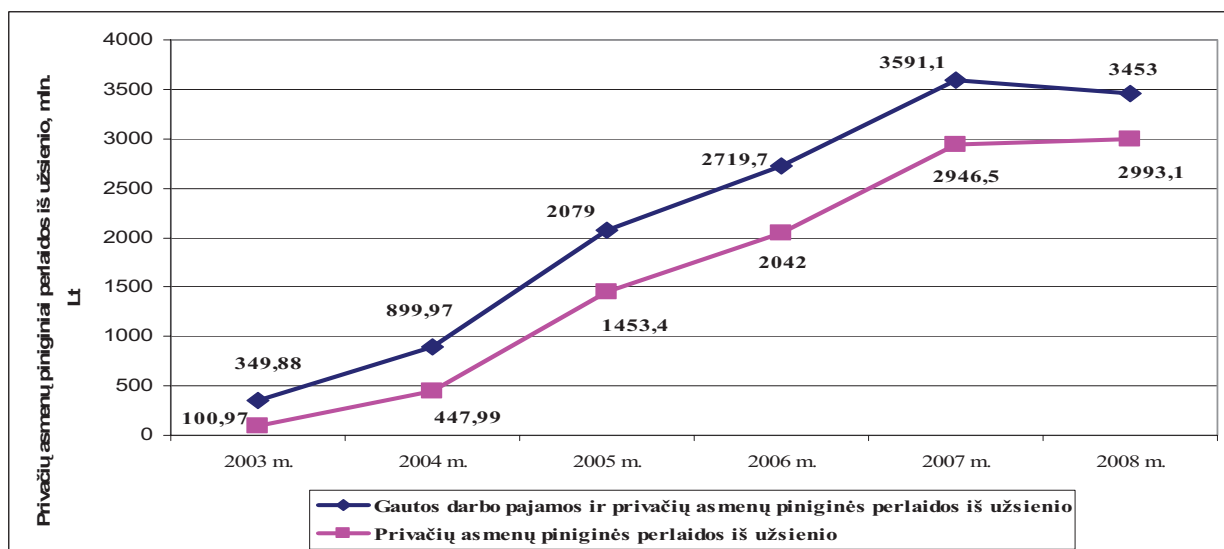
Apibendrinant imigrantų pasiskirstymą pagal ankstesnę gyvenamąją vietą analizės rezultatus galima teigti, kad daugiausia imigrantų į Lietuvą 2003–2008 m. atvyko iš Europos valstybių. Pagrindinės šalys, iš kurių atvyksta imigrantai, sutampa su emigracijos tikslo šalimis – Didžiąja Britanija, Airija, Ispanija, JAV, Vokietija.

Tarptautinės migracijos Lietuvoje įtaka darbo rinkos rodikliams

Migracija darbo rinkai daro įtaką dvejopai: pirma – keisdama Lietuvos gyventojų, taip pat bedarbių, užimtųjų darbo jėgos skaičių; antra – emigrantų pinigų pervedimais sąlygodama vartojimą ir ekonomikos augimą. Pasak Kašinskio (2008), neabejotiną emigrantų piniginių perlaidų svarbą šalies ekonomikai rodo jų apimčių lyginimas su Lietuvos nacionaliniu biudžetu. Nuo 2003 m. augo mūsų šalies ekonomika, didėjo nacionalinis šalies biudžetas ir augo privačių asmenų piniginių perlaidų iš užsienio suma. 2003 m. privačių asmenų pinigines perlaidas iš užsienio, lyginant su nacionaliniu biudžetu, prilygo tik 3,67 proc. nacionalinio biudžeto sumos, 2007 m. – beveik penktadaliui (18,69 proc.), o 2008 m. – šiek tiek mažiau nei dešimtadaliui (11,74 proc.). Lyginant emigrantų pinigines perlaidas su BVP iki narystės ES pradžios pastebėta, kad jos buvo mažesnės nei 1 proc. BVP, kai

iki 2008 m., augant tiek BVP, tiek emigrantų pervedamų pinigų sumai, privačių asmenų piniginės perlaidos

iš užsienio jau sudarė 3 proc. BVP. Privačių asmenų pervedimų iš užsienio pokyčiai pateikti 2 paveiksle.

2 pav. Privačių asmenų piniginiai pervedimai iš užsienio, mln. Lt

Per šešerius analizuojamo laikotarpio metus privačių asmenų pervedimų iš užsienio suma kasmet augo ir, lyginant laikotarpio pradžią ir pabaigą, padidėjo daugiau nei 29 kartus. Analizuojamu laikotarpiu augo ne tik privačios perlaidos, bet ir darbo užsienyje pajamos, pervedamos į Lietuvą. Laikotarpio pradžioje privačių asmenų perlaidos sudarė mažiau nei trečdalį (28,9 proc.) darbo užsienyje pajamų. Tuo tarpu laikotarpio pabaigoje emigrantai į Lietuvą pervedavo daugiau nei du kartus didesnę savo darbo pajamų dalį.

2003 m. Lietuvoje buvo 203 tūkst. bedarbių. 2004 m. bedarbių skaičius sumažėjo penktadaliu ir

kasmet mažėjo iki 2008 m. Mažiausias skaičius bedarbių (69 tūkst.) Lietuvoje užfiksuotas 2007 m., t. y. daugiau nei tris kartus mažiau nei analizuojamo laikotarpio pradžioje. Didžiausias bedarbių skaičiaus sumažėjimas (-32,6 proc.) buvo 2006 m. Nuo 2008 m. bedarbių skaičius Lietuvoje pradėjo augti ir pasiekė 94,3 tūkst., t. y. mažiau nei pusė (46 proc.) 2003 m. bedarbių skaičiaus, tačiau 36,7 proc. daugiau nei 2007 m. Tiesinės koreliacinės regresinės analizės tarp migracijos rodiklių ir bedarbių skaičiaus Lietuvoje rezultatai pateikti 4 lentelėje.

4 lentelė

Tarptautinės migracijos įtaka bedarbių skaičiui Lietuvoje 2003–2008 m.

Migracija	Koefficientai			Statistinių ryšių interpretacija		
	r	R ²	t _r	Ryšio stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Emigrantų skaičius, deklaravusių išvykimą	-0,32	0,1	0,68	Vidutinis	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Bendras emigrantų skaičius	0,07	0,005	0,14	Labai silpnas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Privačių asmenų piniginiai pervedimai	-0,96	0,92	7,3	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas
Imigrantų skaičius	-0,94	0,89	5,7	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas

Tiesinės koreliacinės regresinės analizės tarp migracijos Lietuvoje ir bedarbių skaičiaus rezultatai parodė, kad egzistuoja atvirkštinė priklausomybė tarp deklaruotos emigracijos, privačių asmenų piniginių pervedimų iš užsienio, imigrantų skaičiaus ir bedarbių skaičiaus. Labai stiprus atvirkštinis ryšys ($r = -0,96$) nustatytas tarp privačių asmenų piniginių pervedimų iš užsienio ir bedarbių skaičiaus Lietuvoje. Remiantis tiesinės koreliacinės-regresinės analizės rezultatais galima daryti prielaidą, kad piniginių privačių asmenų pervedimų iš užsienio augimas turėjo didelį poveikį

bedarbių skaičiaus Lietuvoje mažėjimui. Tai būtų galima paaiškinti tuo, kad 2003–2008 m. ekonomikos augimas buvo paremtas daugiau augančiu vartojimu, o ne gamyba ar pritrauktomis užsienio investicijomis. Vartojimo augimui įtakos turėjo ne tik didėjusios kreditų gavimo galimybės, bet ir piniginiai privačių asmenų pervedimai iš užsienio, kurių, manoma, tik dalis yra matoma oficialioje statistikoje, o bendra suma yra didesnė. Augant emigravusių skaičiui, didėjant bendrai pervedimų sumai, augo Lietuvos ekonomika ir mažėjo bedarbių skaičius.

Nagrinėjant atliktos koreliacinės-regresinės analizės rezultatus nustatyta, kad ekonomikos augimo laikotarpiu, vertinant priklausomybę tarp emigrantų, deklaravusių savo išvykimą, ir bedarbių skaičių Lietuvoje, fiksuota vidutinio stiprumo neigiama priklausomybė ($r = -0,32$). Vadinasi, daroma prielaida, kad emigrantų, deklaravusių išvykimą, skaičiaus augimas bedarbių skaičiaus pokyčiui turėjo mažesnę įtaką nei piniginiai privačių asmenų pervedimai iš užsienio. Privačių asmenų pervedimų iš užsienio suma priklauso nuo bendro emigrantų užsienyje skaičiaus, susidariusio per visą emigracijos laikotarpį, kadangi darbo pajamų dalį perveda ir prieš 10 m., ir prieš 5 m. išvykę emigrantai. Analizuojant kasmetinio emigrantų pokyčio įtaką bedarbių skaičiui, tiriamas konkrečiais metais emigravusių asmenų statistinis ryšys su tų metų bedarbių skaičiaus pokyčiu. Vidutinio ryšio stiprumui daro įtaką tai, kad iš Lietuvos emigruoti nusprendžia nebūtinai bedarbio statusą prieš tai turėję asmenys – emigruoja ir darbą turintys Lietuvos gyventojai. Darbuotojui emigravus ir atsilaisvinus jo darbo vietai, ją užima nebūtinai bedarbis. Įtakos nustatytam ryšiui taip pat turėjo tai, kad, lyginant bedarbių ir emigrantų skaičių, emigrantai kasmet sudarydavo tik vidutiniškai apie 12 proc. bedarbių skaičiaus.

Remiantis atliktais skaičiavimais nustatytas labai stiprus neigiamas ryšys ($r = -0,94$) tarp imigrantų ir bedarbių Lietuvoje skaičiaus. Nustatyta statistinei priklausomybei įtakos turėjo kasmet augantis imigrantų skaičius ir tuo pačiu laikotarpiu mažėjantis bedarbių

skaičius. Kasmet imigrantų skaičius daugiau nei dvigubai buvo mažesnis už emigrantų. Kadangi kasmetinis imigrantų skaičius yra labai mažas, lyginant tiek su bedarbių, tiek su darbo jėgos skaičiumi, nepaisant gautų tiesinės koreliacinės-regresinės analizės rezultatų, galima daryti prielaidą, kad bedarbių skaičiaus mažėjimas yra daugiau grįžtamosios imigracijos traukos veiksnys, o ne pasekmė.

Remiantis nedarbo lygio rodiklių dinamika 2003–2008 m. pastebėta, kad narystę ES Lietuva gana sėkmingai išnaudojo spręsdama nedarbo problemą. Bendras nedarbo lygis Lietuvoje sparčiai mažėjo iki 2007 m., kada buvo mažiausias, lyginant tiek su ES vidurkiu, tiek su pagrindinėmis migracijos šalimis. Nuo 2007 m. nedarbo lygis Lietuvoje, kaip ir pagrindinėse migracijos šalyse, išskyrus Vokietiją, augo ir 2009 m. Jis buvo mažesnis tik už Ispanijos. Vertinant šalies nedarbo lygio ir jaunimo nedarbo lygio dinaminis pokyčius, galima teigti, kad jaunimo nedarbo rodiklis yra jautresnis socialiniams, ekonominiams pokyčiams Lietuvoje. Iki 2007 m. nedarbo lygiui mažėjant, jaunimo nedarbas taip pat mažėjo tik dvigubai greičiau, tačiau nuo 2007 m., nedarbo lygiui augant, jaunimo nedarbas, lyginant su bendru šalies nedarbo lygio rodikliu, augo jau tris kartus greičiau. Taigi galima teigti, kad jaunimo segmentas yra jautri ekonomikos pokyčiams (ypač neigiamiems) darbo rinkos dalis.

Tiesinės koreliacinės-regresinės analizės tarp tarptautinės migracijos ir nedarbo lygio Lietuvoje rezultatai pateikti 5 lentelėje.

5 lentelė

Tarptautinės migracijos įtaka nedarbo lygiui Lietuvoje 2003–2008 m.

Migracija	Koefficientai			Statistinių ryšių interpretacija		
	r	R ²	t _r	Ryšio stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Emigrantų skaičius, deklaravusių išvykimą	-0,33	0,11	0,782	Vidutinis	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Bendras emigrantų skaičius	0,08	0,007	0,16	Labai silpnas	Tiesioginis	Nereikšmingas
Privačių asmenų piniginiai pervedimai	-0,96	0,93	6,8	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas
Imigrantų skaičius	-0,99	0,98	14	Labai stiprus	Atvirkštinis	Reikšmingas

Remiantis atliktais skaičiavimais nustatyta labai stipri priklausomybė tarp privačių asmenų piniginių pervedimų, imigrantų skaičiaus ir nedarbo lygio. Nustatytas labai stiprus neigiamas ryšys ($r = -0,96$) tarp privačių asmenų piniginių pervedimų iš užsienio ir nedarbo lygio. Galima daryti prielaidą, kad didėjant privačių asmenų piniginių perlaidų iš užsienio sumai, nedarbo lygis Lietuvoje mažėtų.

Vidutinio stiprumo neigiamas ryšys analizuojamu laikotarpiu nustatytas tarp emigrantų, deklaravusių išvykimą, ir nedarbo lygio. Nustatytas labai silpnas teigiamas ryšys ($r = 0,08$) tarp bendro emigrantų skaičiaus ir nedarbo lygio ir labai stiprus neigiamas ryšys ($r = -0,99$) tarp imigrantų skaičiaus ir nedarbo lygio. Remiantis gautais rezultatais, galima daryti prielaidą,

kad imigrantų skaičiaus ir nedarbo lygio priklausomybė egzistuoja, tačiau nedarbo lygio Lietuvoje mažėjimas yra imigracijos traukos veiksnys, o ne pasekmė, kadangi imigrantų skaičius yra per mažas, kad turėtų pagrindinį poveikį nedarbo lygiui. Apibendrinant galima teigti, kad vertinant migracijos proceso įtaką nedarbo lygiui Lietuvoje, pagrindinis veiksnys yra privačių asmenų piniginių perlaidos iš užsienio.

Visą analizuojamą laikotarpį užimtumo lygis Lietuvoje buvo mažiausias, lyginant su pagrindinėmis migracijos šalimis, ir tik 2007 m. susilygino su Ispanijos (64,9 proc.). Didžiausi užimtumo lygio skirtumai buvo tarp Lietuvos ir Didžiosios Britanijos, nors ir kasmet mažėjo. 2003 m. užimtumo lygis šiose šalyse skyrėsi 10,4 proc. 2007 m. skirtumas buvo mažiausias

(6,6 proc.), o 2008 m. vėl pradėjo didėti ir pasiekė 7,2 proc. Užimtumo lygis Lietuvoje, rengiantis stojimui į ES, keitėsi labai nežymiai – tik 0,1 proc. Sparčiausi užimtumo lygio pokyčiai užfiksuoti 2004–2007 m., kuriuo kasmet augo vidutiniškai po 10,5 proc. Nuo 2008 m. užimtumo lygis Lietuvoje, kaip ir Ispanijoje

bei Airijoje, pradėjo mažėti. Lietuvoje užimtumo lygio neigiamas pokytis buvo mažiausias (-0,6 proc.). Tiesinės koreliacinės-regresinės analizės tarp migracijos ir užimtumo lygio rezultatai apibendrinti 6 lentelėje.

6 lentelė

Tarptautinės migracijos įtaka užimtumo lygiui Lietuvoje 2003–2008 m

Migracija	Koeficientai			Statistinių ryšių interpretacija		
	r	R ²	t _r	Ryšio stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Emigrantų skaičius, deklaravusių išvykimą	0,33	0,11	0,7	Vidutinis	Tiesioginis	Nereikšmingas
Bendras emigrantų skaičius	-0,27	0,07	0,57	Silpnas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Privačių asmenų piniginiai pervedimai	0,98	0,96	6,8	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas
Imigrantų skaičius	0,96	0,91	6,8	Labai stiprus	Tiesioginis	Reikšmingas

Remiantis atliktais skaičiavimais pastebėta, kad analizuojamu laikotarpiu užimtumo lygis stipriai veikė tik keletą tarptautinės migracijos rodiklių. Vertinant atliktos koreliacinės-regresinės analizės rezultatus nustatyta, kad ekonomikos augimo laikotarpiu tarp privačių asmenų piniginių perlaidų iš užsienio ir užimtumo lygio fiksuotas labai stiprus teigiamas ryšys ($r = 0,98$). Galima daryti prielaidą, kad ekonominio augimo laikotarpiu, didėjant privačių asmenų perlaidų iš užsienio sumai, Lietuvoje augo užimtumo lygis. Tai galima paaiškinti privačių asmenų perlaidų iš užsienio įtaka Lietuvos ekonomikos augimui, analizuojamu laikotarpiu didėjusiu darbo užmokesčiu, palankesnėmis skolinimosi galimybėmis. Labai stiprus teigiamas ryšys ($r = 0,96$) nustatytas tarp imigrantų skaičiaus ir užimtumo lygio. Įvertinus tai, kad imigrantų skaičius sąlyginai mažas, kad darytų įtaką užimtumo lygiui, galima daryti prielaidą, jog užimtu-

mo lygio augimas analizuojamu laikotarpiu laikytinas imigracijos traukos veiksniu, bet ne pasekme.

Apibendrinant analizės rezultatus galima teigti, kad ekonomikos augimo laikotarpiu, didėjant privačių asmenų piniginiams perlaidoms iš užsienio, užimtumo lygis Lietuvoje augo. Imigrantų skaičius yra per mažas, kad darytų didelę įtaką užimtumo lygio augimui, tačiau užimtumo lygis dažnai yra imigracijos traukos veiksnys.

Analizuojamu laikotarpiu mažėjo darbo jėgos skaičius Lietuvoje. Didžiausias darbo jėgos sumažėjimas fiksuotas 2004 m., kai darbo jėgos skaičius per metus Lietuvoje sumažėjo 19,3 tūkst. Šis darbo rinkos rodiklis didėjo 2006 ir 2008 m. – atitinkamai 11,2 ir 10,8 tūkst. Darbo jėga Lietuvoje sudaro mažiau nei pusę (47,4 proc.) mūsų šalies gyventojų. Tiesinės koreliacinės-regresinės analizės tarp migracijos ir darbo jėgos rezultatai pateikti 7 lentelėje.

7 lentelė

Tarptautinės migracijos įtaka darbo jėgos skaičiui Lietuvoje 2003–2008 m.

Migracija	Koeficientai			Statistinių ryšių interpretacija		
	r	R ²	t _r	Ryšio stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Emigrantų skaičius, deklaravusių išvykimą	-0,6	0,36	1,5	Pastebimas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Bendras emigrantų skaičius	-0,56	0,31	1,4	Pastebimas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Privačių asmenų piniginiai pervedimai	-0,67	0,45	0,55	Pastebimas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Imigrantų skaičius	-0,65	0,42	1,6	Pastebimas	Atvirkštinis	Nereikšmingas

Vertinant atliktų skaičiavimų rezultatus nustatyta pastebima priklausomybė tarp visų tarptautinės migracijos rodiklių ir darbo jėgos Lietuvoje skaičiaus. Išaiškėjo, kad ekonomikos augimo laikotarpiu tarp emigrantų, tiek deklaravusių išvykimą, tiek bendro skaičiaus ir darbo jėgos Lietuvoje, būdingas pastebimas neigiamas ryšys ($r = -0,6$; $r = -0,56$). Galima daryti prielaidą, kad emigracijos augimas mažina darbo jėgos skaičių Lietuvoje. Tai būtų galima paaiškinti tuo, kad vidutiniškai apie 82 proc. emigrantų kasmet sudaro 15–59 m. asmenys. Apie 74 proc. emigruojan-

čiųjų pagrindine išvykimo priežastimi nurodo įsidarbinimą tikslo šalyje.

Remiantis atliktais skaičiavimais nustatytas pastebimas neigiamas ryšys ($r = -0,65$) tarp imigrantų skaičiaus ir darbo jėgos Lietuvoje. Nepaisant apskaičiuoto neigiamo koreliacijos koeficiento negalima daryti prielaidos, kad imigrantų skaičius daro įtaką darbo jėgos Lietuvoje mažėjimui. Tai, kad daugiau kaip du trečdalius imigrantų kasmet sudaro grįžtantys lietuviai, o 84 proc. imigrantų – 15–59 m. asmenys, rodo, kad į Lietuvą kasmet imigruoja dalis darbo jėgos.

Tačiau imigrantų skaičius yra per mažas, lyginant su emigrantų srautu, todėl emigracijos įtaka darbo jėgos skaičiui užgožia imigracijos poveikį šiam darbo rinkos rodikliui.

Apibendrinant galima daryti išvadą, kad darbo jėgos apimtims šalyje poveikį turi visi tarptautinės migracijos rodikliai. Emigracija darbo jėgos skaičių mažina, o imigracija didina. Dėl didesnės už imigraciją emigracijos darbo jėgos skaičius Lietuvoje mažėjo.

Vidutinis darbo jėgos aktyvumo lygis analizuojamu laikotarpiu Lietuvoje buvo 68,5 proc. 2003 m. šis darbo rinkos rodiklis siekė 69,9 proc. ir buvo mažesnis tik už Vokietijos ir Didžiosios Britanijos darbo jė-

gos aktyvumo lygį. Iki 2006 m., skirtingai nei migracijos šalyse, darbo jėgos aktyvumas Lietuvoje mažėjo. Nuo 2005 m. Lietuvos darbo jėgos aktyvumas buvo mažesnis nei pagrindinėse migracijos šalyse. Nors darbo jėgos aktyvumo lygis Lietuvoje nuo 2006 m. augo, tačiau nepasiekė nei vienos migracijos šalies, nei analogiško ES vidurkio rodiklio. Lietuvos darbo jėgos aktyvumo lygis labiausiai skiriasi nuo Didžiosios Britanijos ir Vokietijos darbo jėgos aktyvumo lygio. Tiesinės koreliacinės-regresinės analizės tarp migracijos ir darbo jėgos aktyvumo lygio rezultatai pateikti 8 lentelėje.

8 lentelė

Tarptautinės migracijos įtaka darbo jėgos aktyvumo lygiui Lietuvoje 2003–2008 m.

Migracija	Koeficientai			Statistinių ryšių interpretacija		
	r	R ²	t _r	Ryšio stiprumas	Kryptis	Reikšmingumas
Emigrantų skaičius, deklaravusių išvykimą	-0,24	0,06	0,5	Silpnas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Bendras emigrantų skaičius	-0,13	0,02	0,26	Silpnas	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Privačių asmenų piniginiai pervedimai	-0,78	0,6	2,4	Stiprus	Atvirkštinis	Nereikšmingas
Imigrantų skaičius	-0,77	0,6	2,4	Stiprus	Atvirkštinis	Nereikšmingas

Vertinant atliktų skaičiavimų rezultatus pastebėta atvirkštinė priklausomybė tarp darbo jėgos aktyvumo lygio ir visų tarptautinės migracijos rodiklių. Stiprus atvirkštinis ryšys ($r = -0,78$) nustatytas tarp privačių asmenų piniginių perlaidų iš užsienio ir darbo jėgos aktyvumo lygio. Galima daryti prielaidą, kad, didėjant privačių asmenų piniginių perlaidų iš užsienio sumai, darbo jėgos aktyvumo lygis turėtų mažėti. Tai galima paaiškinti tuo, kad darbo jėgos aktyvumo lygis mažėja dėl mažėjančio darbo jėgos (užimtųjų ir bedarbių) skaičiaus. Darbo jėgos aktyvumo lygio mažėjimui įtakos turi privačių asmenų piniginės perlaidos iš užsienio, sudarydamos sąlygas likusiems Lietuvoje šeimos nariams gyventi neįsitraukiant į darbo rinką. Nors analizuojamu laikotarpiu užimtumas Lietuvoje didėjo iki 2007 m., tačiau bedarbių skaičiaus mažėjimas turėjo didesnę poveikį darbo jėgos aktyvumo lygio pokyčiui. Taigi galima daryti išvadą, kad emigracija per privačių asmenų piniginių perlaidų poveikį mažina bedarbių skaičių ir nedarbo lygį, taip sąlygodama darbo jėgos aktyvumo lygio mažėjimą. Stiprus neigiamas statistinis ryšys ($r = -0,77$) nustatytas tarp darbo jėgos aktyvumo lygio ir imigrantų skaičiaus. Įvertinus tai, kad imigrantų daugumą sudaro 15–59 m. asmenys, o statistinė priklausomybė tiriama ekonomikos augimo laikotarpiu teigti, kad imigrantų skaičius mažina darbo jėgos aktyvumo lygį, nebūtų teisinga. Atliktų skaičiavimų rezultatams įtakos turėjo ir tai, kad imigrantų skaičius yra sąlyginai mažas, lyginant su absoliučiais darbo rinkos rodiklių dydžiais, ir visą analizuojamą laikotarpį buvo vidutiniškai 2 kartus mažesnis už emigrantų skaičių.

Apibendrinant tarptautinės migracijos įtakos Lietuvos darbo rinkos rodikliams analizės rezultatus, galima daryti išvadą, kad ekonomikos augimo laikotarpiu darbo rinkos rodikliams didesnę poveikį darė ne vienerių metų emigrantų skaičiaus pokytis, o bendro emigrantų skaičiaus efektas, pasireiškiantis per pinigines privačių asmenų perlaidas iš užsienio. Didžiausią įtaką privačių asmenų perlaidų iš užsienio augimas analizuojamu laikotarpiu turėjo bedarbių skaičiaus, nedarbo lygio ir užimtumo lygio augimui.

Išvados

1. Nuo 2006 m. pradėjo mažėti ir kasmet mažėjo emigrantų, nedeklaravusių savo išvykimo, skaičius ir bendras emigruojančių Lietuvos gyventojų skaičius. Minėti rodiklių pokyčiai leidžia priėti prie išvados, kad iki 2006 m. Lietuvai būdinga trumpalaikė, „žvalgomoji“, „bandomoji“ migracija, neprarandant sąsajų su gimtąja šalimi, neplanuojant ilgalaikio gyvenamosios vietos pokyčio. Tokios pat migracijos etapas prasideda 2008 m. Auganti emigruojančių moterų dalis, didėjantis išvykstančių vaikų, jaunimo, pensinio amžiaus emigrantų skaičius rodo vykstantį šeimų susijungimo procesą, kuris būdingas ilgalaikiai migracijai. Daugiausia emigruojančiųjų sudaro kvalifikuota 25–59 m. darbo jėga. Tai rodo Lietuvoje vykstantį „protų nutekėjimo“ procesą. Nors daugelis emigrantų nurodė išvykstantys su tikslu dirbti, tačiau didėja išvykstančiųjų mokyti skaičius.
2. Ekonominio augimo laikotarpiu imigracijai Lietuvoje būdinga grįžtamoji migracija, kadangi dau-

giau kaip du trečdalius imigrantų sudaro Lietuvos piliečiai. 2003–2008 m. imigracijai būdingas šeimų susijungimo procesas, kurį rodo didesnė į Lietuvą atvykstančiųjų vyrų dalis – vidutiniškai apie 56,1 proc. Daugiau nei du trečdalius imigrantų sudaro 25–59 m. asmenys, vadinasi, ekonominio augimo laikotarpiu Lietuva susigrąžina dalį išvykusios darbo jėgos.

3. Ekonomikos augimo laikotarpiu tarptautinės migracijos įtaka darbo rinkos rodikliams pasireiškė ne per vienerių metų emigrantų skaičiaus pokytį, o per bendro emigracijos masto efektą – privačių asmenų pinigines perlaidas iš užsienio. Ekonomikos augimo laikotarpiu tarptautinė emigracija turėjo trumpalaikį teigiamą efektą – bedarbių skaičiaus, nedarbo lygio šalyje sumažėjimą, užimtumo lygio augimą. Augantis emigracijos mastas neigiamai veikia šalies darbo jėgos skaičių ir darbo jėgos aktyvumo lygį.
4. Ekonomikos augimo laikotarpiu nustatyta reikšminga priklausomybė tarp imigrantų ir bedarbių skaičiaus, nedarbo lygio ir užimtumo lygio rodiklių. Įvertinus tai, kad imigrantų skaičius sąlyginai mažas, kad darytų įtaką užimtumo lygiui, galima daryti prielaidą, kad užimtumo lygio augimas analizuojamu laikotarpiu laikytinas imigracijos traukos veiksmu, bet ne pasekme.

Literatūra

1. Bree, D., Scott, M. Jr. (2007). Labor Market Institutions and Unemployment: Can Earlier Findings be Replicated? *Business Services Industry Quarterly Journal of Finance and Accounting*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-08-20]. Prieiga internete: <http://findarticles.com/p/articles/mi_qa5466/is_200710/ai_n21300055/?tag=content;coll>.
2. Dustmann, Ch., Fabbri, F., Preston, I., Wadsworth, J. (2006). *The local labour market effects of immigration in the UK*. Home Office online report. [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-08-21]. Prieiga internete: <<http://eprints.ucl.ac.uk/14331/1/14331.pdf>>.
3. Emigrantai, deklaravę išvykimą. Požymiai: būsima gyvenamoji vieta (valstybė) ir metai. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-08-22]. Prieiga internete: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3020104&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=6284&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>>>.
4. Emigrantai (18 m. ir vyresni), deklaravę išvykimą. Požymiai: lytis, santuokinė padėtis ir metai. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-08-20]. Prieiga internete: <<http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3020105&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSID=6285&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>>>.
5. Greenwood, M. J. (1975). *Research on international migration in the United States: A survey*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-08-18]. Prieiga internete: <<http://www.jstor.org/pss/2722115>>.
6. Gruzevskis, B. (2006). *Migracijos pasekmės darbo rinkai*. Darbo ir socialinių tyrimų instituto pranešimas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-08-20]. Prieiga internete: <www.lrinka.lt/Pranesim/Gruzevskis.ppt>.
7. Karalevičienė, J., Matuzevičiūtė, K. (2009). Tarptautinės emigracijos ekonominių priežasčių analizė Lietuvos pavyzdžiu. *Ekonomika ir vadyba: aktualijos ir perspektyvos*, 1 (14), 143–151. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
8. Karpavičius, S. (2007). Emigracijos poveikis Lietuvos ekonomikai. *Pinigų studijos 2006*, p. 21–41. Vilnius: UAB „Baltijos kopa“.
9. Kašinskis, K. (2009). *Emigrantų piniginių perlaidų indėlis į Lietuvos ekonomiką*. Lietuvių išeivijos institutas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-08-20]. Prieiga internete: <http://www.google.lt/search?hl=lt&q=pinigines+perlaidos+is+uzsienio&aq=f&aqi=&aql=&oq=&gs_rfai=>>.
10. *Lietuvos gyventojų tarptautinė migracija 2008*. (2009). Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Vilnius.
11. Mazzolari, F., Neumark, D. (2009). Beyond wages: the effects of immigration on the scale and composition of output. *National Bureau of Economic Research*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-08-22]. Prieiga internete: <www.nber.org/papers/w14900.pdf>.
12. Moffatt, M. (2002). Instant econometrics projekt Okuns low. [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-08-20]. Prieiga internete: <<http://economics.about.com/cs/termpaperhelp/a/okunslaw.htm>>.
13. Pocius, A. (2004). Lietuvos gyventojų (darbo jėgos) migracijos ir teritorinio mobilumo tendencijos. *Lietuvos ekonomikos apžvalga*, 2, 14–21. Vilnius.
14. Pocius, A., Okunevičiūtė-Neveauskienė, L. (2005). Ekonominio nuostolio dėl Lietuvos darbo rinkos pokyčių vertinimas. *Pinigų studijos*, 2, 30–40. Vilnius.
15. Pocius, A. (2007). Lietuvos gyventojų vidinio teritorinio mobilumo pokyčiai ir migracijos įtaka darbo rinkai. *Lietuvos ekonomikos apžvalga*, 2, 24–31. Vilnius.
16. Sipavičienė, A. (2006). *Tarptautinė migracija Lietuvoje: modelio kaita ir situacijos analizė*. [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-08-20]. Prieiga internete: <<http://infocentras.iom.lt/lt/migracija---skaiciai-ir-likimai/statistika/>>.
17. Sipavičienė, A. (2007). *Emigracija iš Lietuvos. Naujos tendencijos? „Kad Lietuva neišsivaikščiotu“: apibendrinamosios konferencijos pranešimų medžiaga*. Vilnius, Lietuvos Respublikos Seimas. [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-08-20]. Prieiga internete: <<http://infocentras.iom.lt/lt/migracija---skaiciai-ir-likimai/statistika/>>.
18. Sipavičienė, A., Gaidys, V., Dobrynina, M. (2009). *Grižtamojo migracija: teorinės išvalgos ir situacija Lietuvoje*. Mokslo studija. Vilnius: UAB „Baltijos kopa“.

19. *Tarptautinė migracija*. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. [interaktyvus]. [žiūrėta 2010-08-20]. Prieiga internete: <[http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3020102&PLanguage=0&TableStyle= &Buttons=&PXSId=6282&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>](http://db1.stat.gov.lt/statbank/selectvarval/saveselections.asp?MainTable=M3020102&PLanguage=0&TableStyle=&Buttons=&PXSId=6282&IQY=&TC=&ST=ST&rvar0=&rvar1=&rvar2=&rvar3=&rvar4=&rvar5=&rvar6=&rvar7=&rvar8=&rvar9=&rvar10=&rvar11=&rvar12=&rvar13=&rvar14=>)>.

D. Beržinskienė, R. Reizgevičienė, M. Reizgevičius

Migration Effect on Labour Market

Summary

Migration is a demographic, social, and psychological phenomenon very important for developed countries where international movement of population has a stronger influence on the country's demographic characteristics and economic indicators dependent on them. Migration processes started to receive more attention in the second half of the nineteenth century. After Lithuania regained its independence, migration processes became a hot topic and remained such to the present day. Much changed since 1990's. After regaining independence and joining the European Union in 2004, Lithuania started to see the phenomenon of massive emigration.

Although rapidly growing migration is one of the features of a modern society, it can have negative effects, especially if the country is small and economically fragile. During twenty years of independence Lithuania lost about half a million inhabitants because of international migration. Migration theories state that migration is influenced by many economic, social, political, cultural, and psychological factors. Migration not only depends on different factors, but also is influenced by varying economic and social conditions.

This research report focuses on migration process changes in Lithuania during the period of 2003-2008 identifying the major labour market indicators in Lithuania, which have been strongly affected by international migration.

The objectives of the research are:

1. To theoretically identify migration effect on labour market, by analyzing and generalizing foreign and Lithuanian research papers on migration.
2. To analyze dynamics of migration in Lithuania during economic growth period of 2003-2008.
3. To characterize major labour market indicators that influenced international migration in Lithuania.

The world started to analyze the migration processes and their causes two hundred years ago. Lithuanian researchers were paying significant attention to the effects of emigration on Lithuanian economy. Their findings show that emigration determines potential losses in GDP, but encourages economic growth.

As researches carried out by Gruževskis (2006), Počius (2004-2007), Karpavičius (2009) show, the migration in Lithuania results in decrease in qualified labour force, diminishing unemployment level, increasing wages, and employment. The results of researches carried out by Dustmann, Fabbri, Preston, Wadsworth (2006), Mazzolari, Numark (2009) show that the migration influence on labour

market differs under various economic and social conditions. The immigration process analysis reveals that the influence of immigration on wages is overstressed in Great Britain. However, in the United States of America the analysis of immigration influence on labour market proved to be statistically significant and negatively related – as the numbers of immigrants grow, the wage level decreases.

During economic growth period, population in Lithuania decreased annually by an average of 7000 people emigrating to the foreign countries. Due to the quality of emigrants, Lithuania is losing investment in human capital and is going to face serious problems with social system in the future, because almost one half of the emigrants are the representatives of qualified labour force. The growing numbers of children and seniors among the emigrants signal the family reunion process. Though every year about 74 percent of emigrants state that they are leaving with an aim to work, a percentage of young people outgoing with an aim to study is growing. Research results show that Lithuanian migration is starting to change from a short-term economical migration to a long-term, because of the family reunion process and fast-developing social network. On the other hand, during the economic growth period the family reunion process was affecting an increased immigration to Lithuania as well.

During the comparative analysis of changes in Lithuanian labour market indicators (number of unemployed, unemployment level, labour force potency level) and their statistical relationships were analyzed and determinants of international migration in Lithuania were found. During economic growth period emigration affects labour market more through private financial transfers of emigrants than the loss of labour force itself. In 2003-2008 total effect of emigration through private financial transfers of emigrants influenced growth of economy mainly through increasing private consumption, reducing number of unemployed, unemployment level, increasing employment level. Emigration negatively affects labour market by diminishing availability of labour force and labour force activity level.

During research strong meaningful statistical relationship between number of immigrants and main labour market indicators have been found. However, number of immigrants comparing to absolute labour force indicators is too small to affect labour market. Process of immigration is more a consequence of labour market changes than a cause.

Keywords: migration, emigration, immigration, labour market.

Straipsnis recenzuotas.

Straipsnis gautas 2010 m. birželio mėn.; straipsnis priimtas 2010 m. rugpjūčio mėn.

The article has been reviewed.

Received in June, 2010; accepted in August, 2010.